

ren Gymnasialclassen, als eine Entwicklung des Denkvermögens, Zeitz, 1835“, czimű könyvében Hegelnek több dolgozásai mintául felvették. Milly értelmesség, szabatoság, sokszerűség a' czélzásokban, érzékítésekben, összehasonlításokban, milly összelgetés uralkodik ezekben! Ha ezt Marheinecke egy helyen érdemlett dicsérettel méltánylá és elismeré, arról tön egyszersmind tanúságot, miként itél egy férfi, ki az írásbeli előterjesztésben a' legfőbb előképekre idéz, ha pedig Bachmann 's a' rokonszelleműek tagadják, az vigasztalhat, hogy vak szemek a' látásra nem alkalmasak, 's a' festett szeműveg mindent elhomályosít.

Dr. Taubner Károly.

(Vége következik.)

Nemzetiség és anyanyelv.

Mióta a' világ áll, a' nemzetiségen kívül semmi nagy sem támadott, és az isten és emberiség' fia is, az örök igazság' tudatában, mellyben ő az egész világot átkarolta, a' zsidók' nemzeti ruhájában lépett fel. Nemzetiség nélkül az emberiség' képei úgy jelennek meg, mint határozatlan, bizonytalan, kifejezés nélküli vázolatok, mellyeknél a' szellem hibázik, 's mellyek a' világtörténetek' képcsarnokiban az előadásra nem tartatnak érdemeseknek, hanem megvetve, név nélkül a' zugban állnak, míg végre egészen elenyésznek. — Minden nemzetnek tulajdonát characterben, nyelvben, és erkölcsökben nevezzük nemzetiségnek, melly által az egész emberi nem bizonyos magát megkülönböztető családásokra oszlik. — Az anyanyelv minden népnek legnagyobb szentsége, elidegeníthetlen java. Kérdik: mi a' nyelv más, mint hang, melly által gondolatainkat kifejezzük? Ha más nyelvvel úgy bírok, hogy azt ez által tehetem, nincs többé szükségem az anyanyelvre, melly előttem érdektelen lett, és pedantical, ha nemzet anyanyelvéről, mint elidegeníthetlen javáról beszél. — Ha a' nemzet nyelve nem volna egyéb, mint megtanult hang, mellyel kenyér, hús stb. kéretik, akkor amaz ellenvetés helyes volna. De a' nyelvnek elemei különbözők, mint a' népek' szellemi elemei, mellyekhez tartoznak; abban azoknak tulajdon gondolkozása, érzése és kívánságai nyomtatnak le; a' nyelv által az eszméknek terjedelme és fölfoghatósága föltételez-

tetik; az hordozója és fentartója a' nép műveltségének, melly abban magát századok által kifejtette, és a' mesterségek és tudományokban annak közvetítése által nemzedékről nemzedékre örökösítette; melly mintegy bizonyos gondolat és érzés' neme az anyáktól gyermekeikbe oltatott. — Így tehát anyanyelvünk legnagyobb szentségünk. Az az alap, mellyben egész lényünk gyökerezik. Az az anyatér, mellynél egyedül a' nemzet gyarapodik. Az anyanyelvben adjuk ismét legszentebb érzéseinket, és ő a' legmélyebb gondolkozáson is szavakat kölcsönöz. Egy költő sem lett halhatatlan anyanyelvén kívül; mert csak abban magasulhat a' szellem a' végtelenhez, kiről mi csak sejdítésekben, mellyeket képekbe ruházunk, beszélünk. — Míg a' nép nyelvét megtartja, addig el nem vész, és iga alá vettetvén is, reménytelenül el nem vészett. Mert fentartja és ápolja a' nyomtatás alatt is nemzeti érzését, melly addig csörtet a' kényuraság' lánczaival, míg azok megszakadnak. Kalapács nem kovácsolhat vasat olly keményre, hogy a' láncz el ne szakasztathatnék. Valamennyi kényur legnagyobb ellenségének, mellytől jobban félt mint a' kardtól, ismeré a' népek' anyanyelvét; azért legfőbb gondjok volt, azt megsemmíteni, hogy a' gyermekek ne olvashatnák többé atyáiknak hősidőszaki történetét, és boszúra ne lángolhatnának. — A' nemzetiség az erkölcsökben is mutatja magát. Az erkölcs sohasem valami eseti; abban mindig character fejezi ki magát. Azért az igen tekintetre méltó, és míg az erkölcsöket fentartjuk, fentartjuk a' character-t is, mellyre azok visszahatnak, ennek erőt adván. Mennél inkább halad valamely nemzetnél a' műveltség, melly emberségre vezet, annál emberiebbek lesznek az erkölcsök is, mellyben a' műveltség magát tükrözi, és a' legműveltebb népnek a' legemberibb erkölcsi is vannak. E' tekintetben ama' római igen helyesen szólott: a' tudományok az erkölcsöket szeűidítik, és a' durvaságot elfelejtetik az emberekkel. — A' népnek erkölcsiit nem lehet jobban megismerni, mint nemzeti ünnepeiben, mellyeken közisméretet és tekintetet szerezhetni, és a' népnek egész lényét átláthatni egész a' családkörökig. A' görögök legeszebb és műveltebb népei voltak az ó világnak, kiktől a' többi Európa a' műveltséget kapta. Illyennek bizonyították magokat a' legfelültesb vizsgálónál is az olympiai, nemeai stb. nép-

játékokban, mellyekben a' művészetek vetelkedtek, a' görög szokásokat a' legfinomabb alakokban előállítani. (Biblioth. der neuest. Weltk. von Malten.)

39.

Mutatványok. *)

II.

„Isten és ördög“ czímű elbeszélésből.

Isten segíts! Isten könyörülj! Isten adj, óvj, védj! — Isten szabadíts, bocsádj, engesztelj, 's engesztelődjél. — Isten tekints szívémbé, hozd a' nyugalmat e' zúzott kebelbe! nagy és szent isten segíts!

Így, illy sokképen, illy minden oldalról, sohajt, kiált, 's imádva kér az ember. — De hány, mind ezek közül, gondolkodott mélyében az istenről? — Igen, minden a' mi jó, boldogító, rendes, igazságos, minden a' mi szép, őtöle ered. — Ő alkot, tart fen, terem, és ront, hogy építsen. — Hozzá, mint a' forráshoz tér a' lélek vissza, örömében 's bajában: minden a' mi lehel, minden a' mi tenyészik, a' mi szól; a' nemzetek, a' világok. — Minden hitű 's vallásu: hitben, szeretetben, 's reményben, babonában 's álhiedelmekben, kicsinyben 's nagyban, hozzá foly: az apostoltól az atheistáig, mert az isten-tagadó, ha őt érteni nem bírja, vallani nem akarja, — nyomorultságában ama' szétzúzó szükség alatt nyög, őt legalább tagadni!

Ha az életben olykor megfoghatlan úton, mellyek mint láthatlan szálak függnek össze, a' gondviselés' titkos védő keze elnémitja, meglepi a' halandót: ha látjuk, hogy a' legrosszabb szándék', a' legnemtelenebb kedély' ellenséges dühe, törli meg az utat, a' megvetett, eltiport rénynek boldogítására, felkiáltunk: ez az isten' mive! — Ha életölő csalódások, ha kedveméztő gondok, ha ezer tönkre jutott remények után, egyszerre mint égi sugár, mérhetlen magosról jöltévő derű ömlik át az élet' viharán; ha mint elgázolt kálászok csendes éji harmattól, a' szétvert reménysarjak smaragd zöldjökben emelik fejüket: ha itt és ott 's minden felől váratlan 's reménytelenül az öröm köszönt be, 's a' sir' szélén, a' pokol' küszöbénél az ég' jöltévő malasztja árad, 's egy nyugodt jövődö' kapui nyílnak fel: akkor felkiáltunk, ez a' jó, ez a'

*) Jósika Miklós' regényeinek XIII. XIV. és XV. köteteiből.